

УДК 908 (574.42)

С.В. Рослякова,
викладач,
Херсонський
політехнічний коледж
Одеського національного
політехнічного університету
sv.roslyakova@gmail.com

70 РОКІВ ВИЗВОЛЕННЯ ХЕРСОНЩИНИ ТА НАРОДЖЕННЯ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

С.В. Рослякова. 70 років визволення Херсонщини та народження Херсонської області. З покоління до покоління повинна передаватися історична пам'ять, втрата якої є болючою для будь-якого народу. Стаття «70 років визволення Херсонщини та народження Херсонської області» поглибить знання молоді про жахливі наслідки війни та події, які пов'язані зі звільненням Херсонщини від німецько-фашистських загарбників.

S.V. Roslyakova. 70 years of liberation and the birth of Kherson region. Historical memory is need to be transmitted from generation to generation, because loss of it is a painful for any nation. The article "70 years of liberation and the birth of Kherson region" will deepen students' knowledge of the terrible consequences of war and the events associated with the release of Kherson from Nazi invaders.

Вступ. Люди вірили, боролися, і довгожданий час настав – відважні, безстрашні радянські воїни-визволителі, змітаючи фашистські чорні полчища, вступили у Херсон. Того ж дня на одному з будинків міста з'явилась вивіска: «УРСР. Херсонська міська рада депутатів трудящих». Написана на шматку фанери, прибіта до стіни обухом сокири, тодішнім головою виконкому міської Ради Костянтином Андрійовичем Сокирко та секретарем виконкому Марією Сергіївною Колінчак, ця вивіска була святою святих, бо говорила: в місто повернулася рідна Радянська влада народу, і тепер уже навіки кінець фашистському свавілля, кінець тортурам, розгулу катів.

Матеріал і результати дослідження. Було то 13 березня 1944 року. У день визволення Херсона, а разом з тим і всієї Херсонщини. На ознаменування ратного подвигу воїнів частинам і з'єднанням, які особливо відзначилися у боях за визволення Херсона, наказом Верховного Головнокомандуючого присвоєно звання «Херсонських». Столиця нашої Вітчизни салютувала доблесним військам 3-го Українського фронту 20 артилерійськими залпами із 224 гармат.

Не забудеться, не загубиться у всіх цей вікопомний час. Мужність і героїзм проявили воїни при визволенні Херсона під командуванням талановитих воєначальників, маршалів В.І. Чуйкова, О.М. Василевського, С.М. Будьоного, Р.Я. Малиновського, Ф.І. Толбухіна, С.С. Бірюзова, генералів армії П.І. Батова, Д.Д. Лелюшенка, Г.Ф. Захарова, Я.Г. Крейзера та багатьох інших. У боях за визволення міст Берислав і Херсон особливо відзначилися війська генерал-лейтенанта О.О. Гречкіна, генерал-майора І.А. Рубанюка, полковника, в подальшому генерала армії В.П. Маргелова, полковника, згодом генерал-майора О.П. Дорофєєва, артилеристи генерал-лейтенанта артилерії М.І. Неделіна, генерал-майора артилерії Осмоловського, танкісти генерал-лейтенанта танкових військ К.В. Свиридова, льотчики генерал-лейтенанта, згодом Маршала авіації В.О. Судець і понтонери генерал-лейтенанта інженерних військ Котляра, полковника Сергєєва.

У боях за визволення Херсонщини 36 воїнів удостоєні високого звання Героя Радянського Союзу. Колишній комбат Георгій Шангелія здобув це звання за проведення своєї найкращої операції - по форсуванню Дніпра. Подвиг Олександра Матросова повторили гвардії сержант Галенко, молодший лейтенант Губаидулін, лейтенант Кочнев, рядовий Омаров, лейтенант Харченко. Їх мужністю захоплюються підрастаюче покоління й донині.

Безмежну хоробрість, мужність показали в небі Херсонщини льотчики. Троє з них, відважні соколи: старший лейтенант Золін, капітан Пучкін, лейтенант Туманов повторили героїчний подвиг Миколи Гасстело.

Великою кров'ю окроплена свобода Херсонщини. Ніхто не має права забувати, що в братських могилах нашої землі сплять вічним сном більше 34 тисяч воїнів-визволителів. То сини всіх братніх народів колишнього Радянського Союзу. Виховані Батьківщиною в дусі інтернаціоналізму та патріотизму, бились вони за кожен п'ядь землі, за кожен хатину на Херсонщині, мов за рідну, бо в спільній країні не було і немає «мое» і «твое» - є наше; не було і немає розходжень за національною або мовною ознакою – є спільна мета боротися за рідну Батьківщину, за щасливе життя разом з усіма народами.

На всіх фронтах Великої Вітчизняної війни хоробро билися близько ста тисяч херсонців. За героїзм і мужність, проявлені в боях, 59 тисяч з них нагороджені орденами і медалями Радянського Союзу, 67 удостоєні високого звання Героя Радянського Союзу. Гордістю Херсонщини є двічі Герой Радянського Союзу льотчик з Голопристанщини П.О. Покришев та Герой Радянського Союзу повний кавалер ордену Слави херсонець П.Х. Дубинда.

У пам'яті потомків вічно житимуть безмежні подвиги народних месників, які в роки окупації з тилу завдавали ударів по ворогу. Це – підпіль-

ники організації «Центр» під керівництвом льотчика Пилипа Комкова, підпільники молодіжної організації «Патріот Батьківщини», яку очолював Герой Радянського Союзу Ілляша Кулик, юні месники з Карантинного острова на чолі з братами Чернявськими і Запорожчук та багато інших. Пам'ять багатьох героїв-визволителів та народних месників увічнена в назвах вулиць, площ та будівель нашого міста, районних центрів та селищ Херсонщини. Їм встановлені пам'ятники та меморіальні дошки на вулицях нашого міста.

Згадаймо березень 1944 року. У руїнах і згарищах лежав Херсон. За 31 місяць окупації фашистські варвари вивезли до Німеччини більше 28 тисяч верстатів і машин, зруйнували 50% житлового фонду. На території Херсонщини гітлерівці зруйнували 12 тисяч різних споруд, спалили 376 шкіл, 571 заклад культури, в тому числі пам'ятник архітектури Херсонський обласний драматичний театр. Постраждало багато бібліотек, лікарень, дитячих садків та інших народногосподарських об'єктів.

Фашисти розстріляли та замучили 75 тисяч трудящих Херсонщини і вивезли на каторжні роботи до Німеччини 37 тисяч чоловік. Після вигнання загарбників у Херсоні нараховувалося всього 200 жителів, які ховалися в підвалах.

Не знайти тепер слідів жахливої війни на Херсонщині. Лише пам'ятники Слави, що встановлені на території нашої області, говорять сучасникам: «Пам'ятайте! Не забувайте!».

З перших днів визволення нашого міста трудящі піднялися на відбудову народного господарства Херсона. Херсон піднімався з руїн та попелу зусиллями трудящих усіх союзних республік. Треба було починати все спочатку: з води, світла, хліба. Окупанти підірвали паротурбінну електростанцію, хлібозавод, водопровідну мережу. Скільки радощів було, коли вдалося знайти і полагодити локомобіль, щоб качати воду, потім - другий, щоб засвітити перші ліхтарі. А перший хліб спекли в... ливарних печах фабрично-заводського училища заводу імені Комінтерн. Велике значення для успішної відбудови і подальшого розвитку народного господарства мало створення 30 березня 1944 року Херсонської області.

За повоєнний час вона перетворилася у важливий центр суднобудівної, машинобудівної, енергетичної, текстильної, харчової, нафтопереробної, склотарної, приладобудівної промисловості, важливих наукових закладів, у край розвинутого зрошуваного землеробства, інтенсивного високо-механізованого сільськогосподарського виробництва.

Оновилися, розквітли міста і села області. Виросли талановиті машинобудівники, текстильники, хлібороби - майстри своєї справи. Десятки ти-

сяч трудівників Херсонщини удостоєні високих урядових нагород за само-віддану працю в повоєнний час, в роки відбудови та подальшого розвитку народного господарства. Серед нагороджених біля сотні Героїв Праці.

Найкращим пам'ятником визволителям від усіх живих та їх нащадків є процвітання та зростання Херсонщини. Херсонці зустрічають 70-річчя визволення Херсонського краю від ворогів та річницю створення Херсонської області як день пам'яті та вдячності Героям Великої вітчизняної війни, з натхненням і цілеспрямованістю до подальшої розбудови рідного краю та зростання благополуччя незалежної України.

Закінчити статтю хотілося б рядками письменника, поета і журналіста Кузьменка Віктора. Він воював мінометником, у 1943 році зазнав гіркоти полону, а після втечі з табору бився проти гітлерівців у партизанському загоні. Після війни Віктор Кузьменко вчителював у школах Херсонщині. Він один із авторів тому «Херсонська область» («Історія міст і сіл УРСР»).

Там, де йшов солдат,
Там, де впав солдат,
Там цвіте в маю
Яблуневий сад.
Де востаннє він
Воду пив з ярка,
Там тече в степу
Голубінь-ріка.
Де солдатський дім,
Сиротою став,
Обеліск піднявсь
Між зелених трав.
А над ним горить
У вінку знамен
Золота зоря
Із п'яти рамен.

І гуде гудок,
І співа верстат
На землі, яку
Нам зберіг солдат.

Висновки. Минуло сімдесят років від цих знаменних подій. Нашадки славних воїнів, які здобули Перемогу, повинні пам'ятати якою ціною вона була здобута. Наша земля - щедра та багата, це земля – трудівниця. Слід

мобілізувати всі сили на нові трудові звершення в ім'я процвітання своєї країни, з метою зміцнення економічної та оборонної могутності рідної Батьківщини, заради миру та процвітання вільної та незалежної Української держави.

Література

1. За матеріалами газети «Надніпрянська правда»[текст]. – Херсон, 1974.
2. За матеріалами сайту "Краєзнавство Таврії"[текст].

Надійшла до редакції 18.01.2016